

Aan de slag met de
Omgevingswet

Het programma

Vrijwillig maar niet vrijblijvend

Irma.dekker@minbzk.nl

Lorenzo.goudsmits@vng.nl

Inhoud

1. Wat is een programma?
2. Hoe ga je er mee aan de slag?
3. Ervaringen werkplaats programma
4. Digitale ontsluiting

Wat is een programma in de Omgevingswet

Wat staat in de Omgevingswet?

ARTIKEL 3.5

1. **Uitwerking van het te voeren beleid** voor ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en behoud van de fysieke leefomgeving.
2. **Maatregelen om aan omgevingswaarden** te voldoen of maatregelen om een of meer **andere doelstellingen** voor de fysieke leefomgeving te bereiken.

Multi-Sectoraal (thema)

Sectoraal (thema)

opgave)

Gebied

individueel

gezamenlijk

Soorten programma's

1. Onverplichte programma's
2. Verplichte programma's
volgend uit EU regelgeving
3. Verplichte programma's bij
dreigende overschrijding
omgevingswaarde
4. Programma's met
programmatische aanpak

→ Vast te stellen door B&W, AB, GS, Minister

Verplichte programma's

Rijk

- Nationaal nec-programma (IenW)
- Actieplan geluid (rijkswegen, hoofdspoorwegen, luchthavens, IenW)
- Stroomgebiedsbeheerplan (IenW)
- Overstromingsrisicobeheerplan (IenW)
- Maatregelen mariene strategie (IenW)
- Nationaal waterprogramma (IenW)
- Beheerplan Natura 2000-gebied Rijk (LNV)
- Programma aanpak Stikstof (LNV)

Provincies:

- Actieplan Geluid; provinciale en waterschapswegen en lokale spoorwegen, burgerluchthavens van regionale betekenis
- Regionaal Waterprogramma
- Beheerplan Natura 2000-gebieden (werkplaats geonovum)
- *(Inrichtingsprogramma landinrichting – niet verplicht)*

Waterschappen:

- Waterbeheerprogramma (rekening houdend met prov. Waterprogramma)

Gemeenten:

- Actieplan Geluid voor sommige gemeenten
- *(Gemeentelijk Rioleringsplan – niet verplicht)*

Het vrijwillig programma

- beleidsdoelen - beleidsuitwerkingen
- communicatie- of informatie-instrumenten
- financiële instrumenten, bijv. beschikbaar stellen van subsidie, heffing
- ((regionale)afspraken met organisaties, bestuurlijk overleg
- feitelijke/fysieke maatregelen, bv aanleggen damwand
- aankondiging **juridische maatregelen, bijv. regels voor activiteiten, het** aanscherpen van bestaande omgevingsvergunningen
- etc., etc,...

Waarom zou je een programma maken

- **Bundeling maatregelen**, koppeling maatregelen aan doel bijv. inzet juridisch instrumentarium
- **Samenhangend** beleidsbouwwerk van omgevingsvisie en programma's en omgevingsplan
- Verantwoording beleid, uitvoering, cyclisch werken (koppeling beleids- en begrotingscyclus), voortdurend werken aan goede kwaliteit leefomgeving en stimuleert **integraal werken**
- Communiceerbaarheid en kenbaarheid beleid
- Betrokkenheid stakeholders bij beleidsontwikkeling
- **Vrijheid in vormgeving** (onverplicht programma), verschillende maatregelen mogelijk, passend bij opgaven, thema's, gebieden, andere programma's, omgevingsvisie. Let op tekststructuur!
- Mogelijkheden voor gezamenlijke programma's - met meer bestuursorganen inzet richten/**regionale** programma's
- Digitale (op thema) vindbaar in www.pre.overheid.omgevingswet.nl

Relatie visie/programma

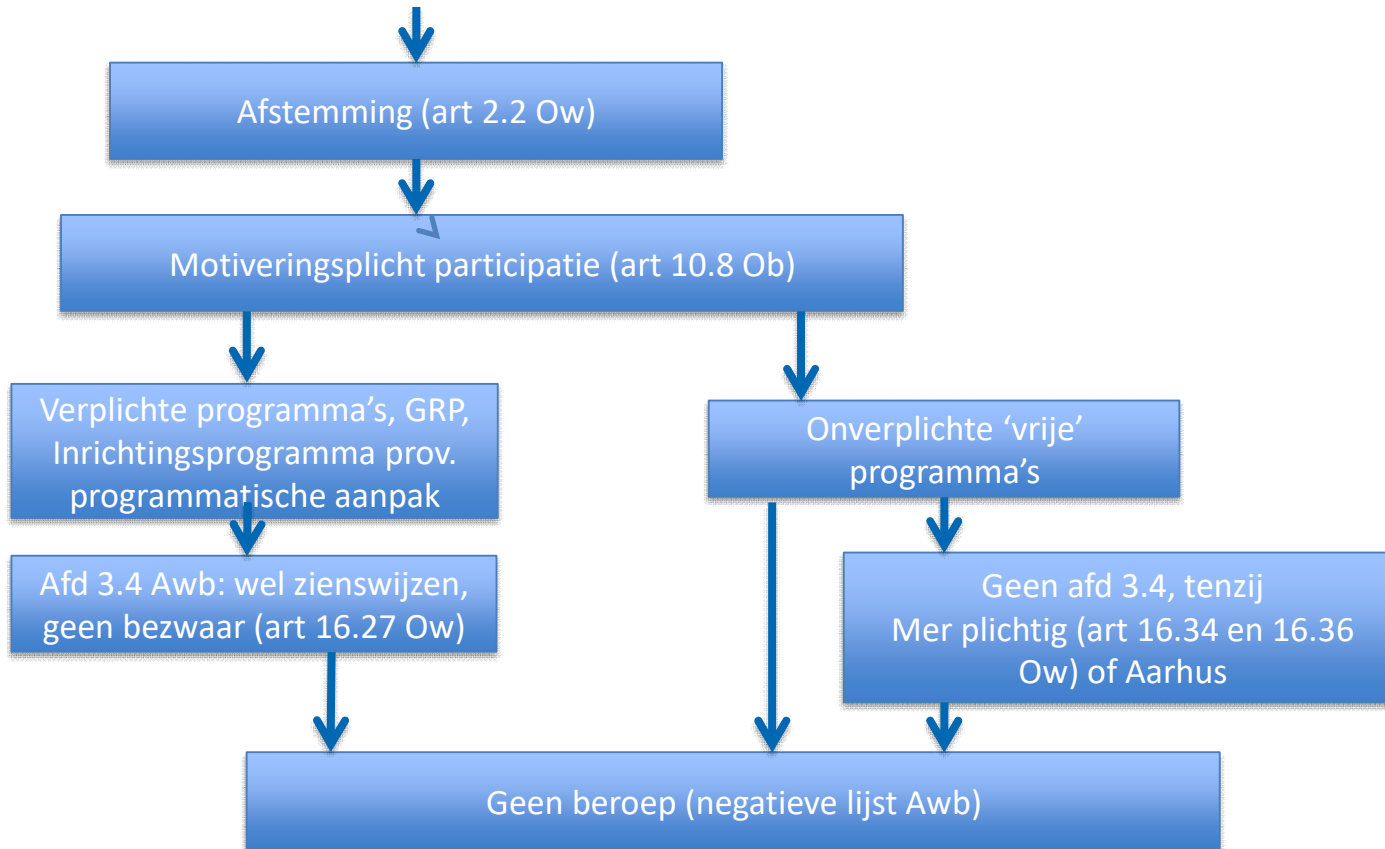
- Zijn doelen uit omgevingsvisie concreet of is uitwerking nodig? Thema, gebied of opgave? Een programma kun je inzetten voor uitwerking van beleid.
- Programma's hebben niet altijd een haakje nodig in de omgevingsvisie. Wel borgen dat nieuw beleid niet in strijd is met integraal omgevingsbeleid
- Welke overheidsrol (sturingsstijl) hanteer je in de omgevingsvisie? Dit kan per thema, gebied of opgave verschillen.
- **Bestuurlijk. Traject:** Welke afspraken hebben Raad en College B&W/ PS en GS / ministers gemaakt over uitwerking van beleid en onderlinge afstemming? Met elkaar leren anders werken.
- **Sturingsfilosofie intern:** Inventarisatie bestaand beleid. Welke hoofdlijnen horen in de omgevingsvisie en wat is uitwerking (in programma) of kan worden geïntegreerd /ingetrokken. Welk beleid ondersteunt het omgevingsplan en heeft update nodig. Relatie met **begroting**

Motiveringsplicht

De decentrale overheden moeten aangeven:

- hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding
- wat de resultaten daarvan zijn
- hoe invulling is gegeven aan hun eigen participatiebeleid

MER

- Plicht plan-m.e.r. voor '**plan of programma**' volgt uit Europese regelgeving (smb-richtlijn).
- Onder 'plan of programma' moet in ieder geval verstaan: omgevingsvisie, **programma**, omgevingsplan, voorkeursbeslissing (art. 16.34 Ow).

Plan-m.e.r. bij 'plan of programma' (art 16.36 Ow):

- als dat het **kader vormt voor te nemen besluiten voor projecten** als bedoeld in art. 16.43, eerste lid Ow.
- als bij de voorbereiding op grond van artikel 16.53c Ow een **passende beoordeling voor natura-2000 gebieden** moet worden gemaakt.

MER

Art. 16.34 Ow:

- Lid 1: Deze paragraaf gaat over de milieueffectrapportage voor plannen en programma's als bedoeld in artikel 2, onder a, van de smb-richtlijn, waarvan de vaststelling is geregeld in wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen en waarin het voor de vaststelling van die plannen en programma's bevoegde bestuursorgaan en de procedure voor de opstelling ervan is vastgelegd.
- Lid 2: In deze paragraaf wordt onder **een plan of programma in ieder geval verstaan een omgevingsvisie, een programma**, een omgevingsplan en een voorkeursbeslissing.

Art. 16.36 Ow:

- Lid 1: Het bevoegd gezag voor een plan of programma maakt bij de voorbereiding daarvan een milieueffectrapport als dat plan of programma het **kader vormt voor te nemen besluiten voor projecten** als bedoeld in artikel 16.43, eerste lid.
- Lid 2: Het bevoegd gezag voor een plan of programma maakt bij de voorbereiding daarvan een milieueffectrapport als bij de voorbereiding van dat plan of programma op grond van artikel 16.53c een **passende beoordeling** moet worden gemaakt.

Overgangsrecht

Verplichte programma's:

Programma's op grond van het oude recht blijven gelden. Het Europese recht bepaalt de datum waarop vernieuwing nodig is.

Onverplichte programma's:

Geen standaard overgangsrecht, vaak buitenwettelijke figuren.

Via Invoeringswet een gelijkstellingsartikel voor programma's vastgesteld op of na 23 maart 2016 (publicatie Ow) en voldoen aan artt. 3.4 en 3.5 Ow

Overschrijding omgevingswaarde:

De verplichting om programma's bij dreigende overschrijding omgevingswaarde vast te stellen als uit de monitoringsresultaten blijkt dat niet voldaan /dreigt. Ook als die monitoringsresultaten onder het oude recht tot stand zijn gekomen.

2. Hulpmiddelen

Werkblad B

Wegwijzer programma onder de Omgevingswet

Voor u ligt de wegwijzer over het instrument 'programma' uit de Omgevingswet. De wegwijzer helpt bij het procesontwerp en de vormgeving van een 'vrij programma' (op grond van artikel 3.4 en 3.5 Ow). In het werkblad zijn de diverse onderwerpen van de wegwijzer toegedeeld aan verschillende fasen: verkenning, uitwerking, vaststelling en uitvoering/bijstelling. In de praktijk kunnen echter onderwerpen in verschillende fasentermijnen. De gedachte is dat vanaf het begin wordt nagedacht over de invulling van alle fasen. De wegwijzer is daarbij geen blauwdruk of vast recept. Het vraagt om een vrije en creatieve toepassing, passend bij de vraag of opgave waar het programma een antwoord op moet zijn.

Bij de vragen zijn twee werkbladen ontwikkeld. Werkblad A helpt vooral bij de planning van de ontwikkeling van een programma. Werkblad B ondersteunt het cyclische denken achter het programma. De werkbladen kunnen worden gebruikt om op te schrijven of te schetsen. Het is aan u om dat blad te kiezen dat het beste voor u werkt. De te stellen vragen zijn bij elk werkblad dezelfde.

Opgave

- Wat is de (hoofd)opgave en op welke beleidsdomeinen heeft deze betrekking?
- Welke thema's of onderwerpen worden in deze opgave samengebracht?
- Is in verband met de opgave een wettelijk taak, verantwoordelijkheid of bestuurlijke opdracht aan de orde?
- Wat is de urgentie van de opgave?
- Wat is het karakter daarvan? (thematisch, gebied, sectoraal of multisectoraal)
- Is de opgave interbestuurlijk?
- Wie zijn de belangrijkste stakeholders bij de opgave?

Relatie met omgevingsvisie en bestaand beleid

- Is er al beleid in een [omgevingsvisie](#) of ander beleidsdocument?
- Is voor de opgave een programma aangekondigd in de omgevingsvisie?
- Moet bestaand beleid in stand blijven (en welk beleid moet worden ingetrokken)?

Doelen en programmahorizon

- Wat is de beleidsambitie (het achterliggende doel)?
- Welke doelen worden gesteld uitgaande van de opgave en ambitie?
- Zijn er hoofd-, sub- of tussendoelen te onderscheiden?
- Is de vaststelling van een [omgevingswaarde](#) passend of is het halen van een bestaande omgevingswaarde aan de orde (afdeling 2.3 Ow)?
- Wanneer moeten de doelen bereikt zijn?
- Moet het programma bijdragen aan het bereiken van doelen op andere beleidsterreinen?

Onderzoek en beleidsinformatie

- Mogelijk onderzoek kan zijn:
- Nadere analyse opgave
 - Gebiedsanalyse
 - Analyse relatie met andere opgaven en doelen
 - Evaluaties of bevindingen ten aanzien van bestaande beleid
 - Onderzoek naar (effecten) mogelijke maatregelen
 - Scenariostudie
 - Bepalen (haalbaarheid) omgevingswaarde
 - Effectonderzoek ter onderbouwing van keuzes (voor evt. [plan-m.e.r.](#))

- Stakeholderonderzoek
- Financiële aspecten, effecten, haalbaarheid
- Verdere?

Sturingsfilosofie

- Welke [strategie](#) wordt gekozen om doelen te bereiken (reguleren, faciliteren, stimuleren, zelf uitvoeren, e.d.)?
- Welke type instrumenten worden ingezet (juridisch, financieel, fysieke maatregelen, etc)?
- Welke inzet pleegt het vaststellend bestuursorgaan om doelen te bereiken?
- Welke inzet wordt van andere stakeholders verwacht?

Vormgeving en ontsluiting

- Welke vormgeving draagt bij aan het interne en externe gesprek over het beleid?
- Hoe wordt en in welke vorm wordt het programma (digitaal) ontsloten?

Uitwerking/afweging maatregelen

- Wie wordt bij uitwerking betrokken?
- Welk maatregelen kunnen ingezet worden om de doelen te bereiken?
- Wat is de samenhang met andere beleidsterreinen/programma's?
- Hoe worden maatregelen gewogen en gekozen (afwegingskader), mede in het licht van andere beleidsterreinen?
- Welke (juridische) instrumenten worden ingezet voor de uitvoering?

Interbestuurlijke afstemming

- Raakt het programma taken, bevoegdheden of doelen van andere bestuursorganen?
- Zo ja, is het opstellen van een gezamenlijk programma nuttig?
- Hoe worden andere bestuursorganen betrokken?

Participatie

- Welke belanghebbenden worden betrokken gezien de doelen/karakter van het programma?
- Heeft bij totstandkoming van de Omgevingsvisie (of ander instrument) [participatie](#) plaatsgevonden en zo ja, is daar informatie uit bruikbaar?
- Hoe wordt bij besluitvorming gemotiveerd welke belanghebbenden betrokken zijn geweest en wat de resultaten hiervan zijn (art. 10.8 Omgevingsbesluit)?
- Kan participatie voor het programma gecombineerd worden met andere participatietrajecten?

Procedurele verplichtingen

- Is [plan-m.e.r.](#) plicht aan de orde (paragraaf 16.4.1 Ow)?
- Is er bij de omgevingsvisie een plan-m.e.r. gemaakt en is daaruit informatie te gebruiken?
- Hoe wordt de totstandkoming van het programma gekoppeld aan het m.e.r.-proces?
- Is een advies 'detailniveau en reikwijdte' van de Commissie m.e.r. behulpzaam?
- Is er sprake van toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure (3.4 Awb, op basis van m.e.r.-plicht of het Verdrag van Aarhus)?
- Participatie, zie boven.

Vaststelling

- Wordt de volksvertegenwoordiging geraadpleegd voor vaststelling van het programma?
- Hoe wordt uitvoering van het programma gefinancierd?
- Is de volksvertegenwoordiging aan zet, mede op de vaststelling van de begroting?
- Hoe zijn zienswijzen gewogen, indien de uniforme openbare voorbereidingsprocedure is gevolgd?
- Hoe wordt inzet participatie gemotiveerd?
- Hoe wordt het programma na vaststelling digitaal bekendgemaakt?

Uitvoering

- Hoe ziet de uitvoering van het programma eruit (o.a. capaciteit, wie en wat)?
- Hoe wordt toegezien op uitvoering?
- Hoe wordt doelbereik gemonitord?
- Hoe wordt bijgestuurd als doelen onvoldoende bereikt worden?
- Hoe wordt politiek verantwoording afgelegd?

Programma

Een programma bevat één of meer van de volgende onderdelen (art. 3.5 Ow):

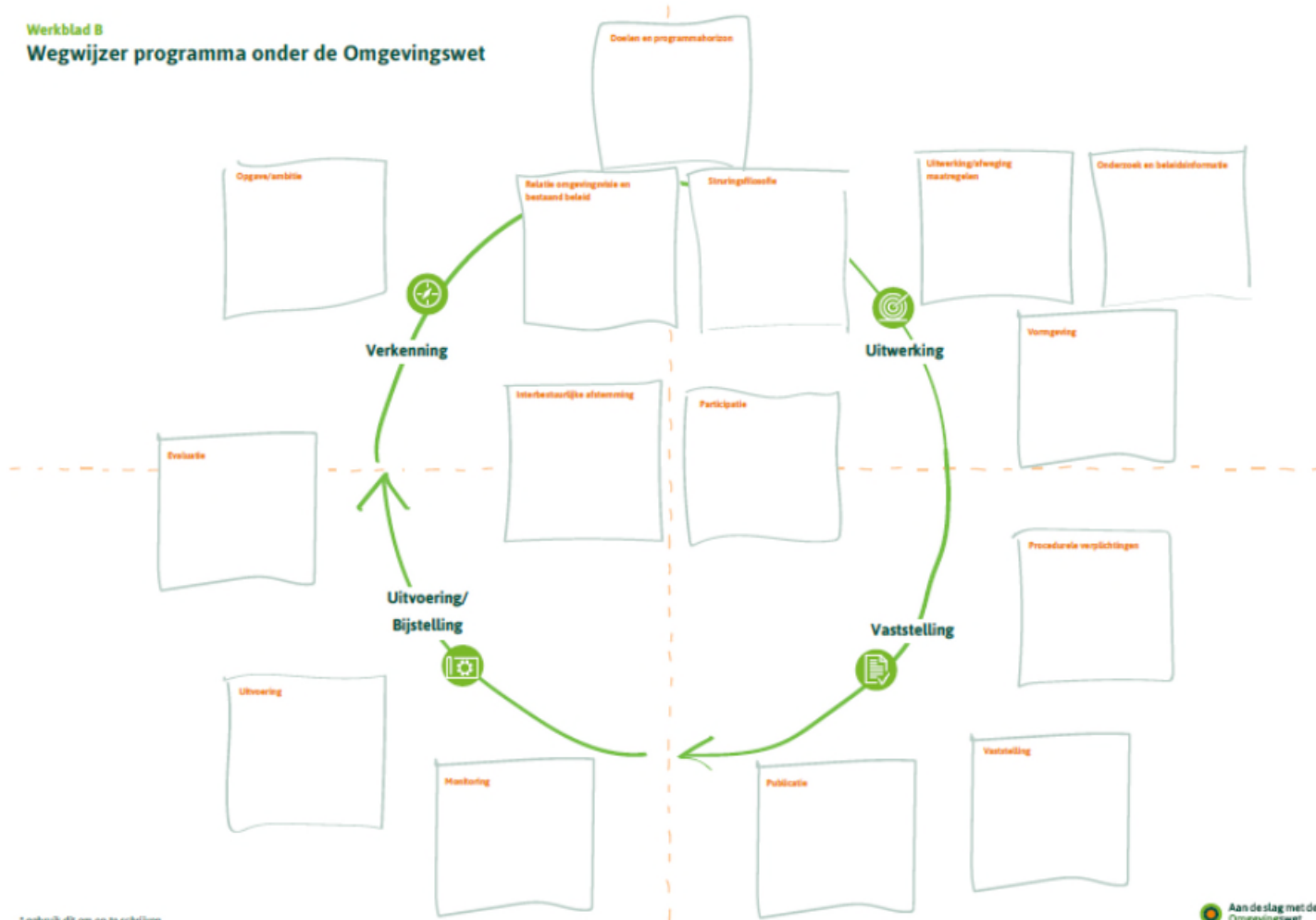
- uitwerking van het beleid voor ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en behoud van de fysieke leefomgeving;
- maatregelen om aan omgevingswaarden te voldoen;
- maatregelen om één of meer andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving te bereiken.

Programma niet wezenlijk nieuw, wel kansen:

- Het is een instrument voor sectoraal, multisectoraal of gebiedsgerichte uitwerking van beleid (b.v. uitwerking omgevingsvisie).
- Moet leiden tot slimmer en samenhangende uitwerking van dat beleid en tot maatregelen die zowel juridisch als niet-juridisch van aard zijn.
- Meer aandacht voor samenhang met andere beleidsdomeinen en programma's.
- Komt tot stand in samenhang met andere instrumenten uit de Omgevingswet.
- Interbestuurlijke afstemming heeft nu nadrukkelijker een plek.
- Er geldt een motiveringsplicht m.b.t. participatie, maar vorm is vrij.
- Uitwerking van beleid is beter vindbaar voor burgers, bedrijven, andere overheden, etc.

Werkblad B
Wegwijzer programma onder de Omgevingswet

* gebruik dit om op te schrijven

Aan de slag met de Omgevingswet

Wegwijzer en Navigator

[Wegwijzer vrijwillig programma - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#)

[Navigator voor ontwikkeling vrijwillig programma bodem en grondwater - Aan de slag met de Omgevingswet](#)

Systematiek navigator ook voor andere onderwerpen te gebruiken.
Verkenning, uitwerking, vaststelling, uitvoering/bijstelling

Geeft reikwijdte, diepte, breedte en procesinrichting van programma aan.

Navigator werkblad

Verkenning

Procesinrichting

Reikwijdtebepaling – breedte

Waar gaat het programma over?

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.
- f.

Detaillering – hoogte

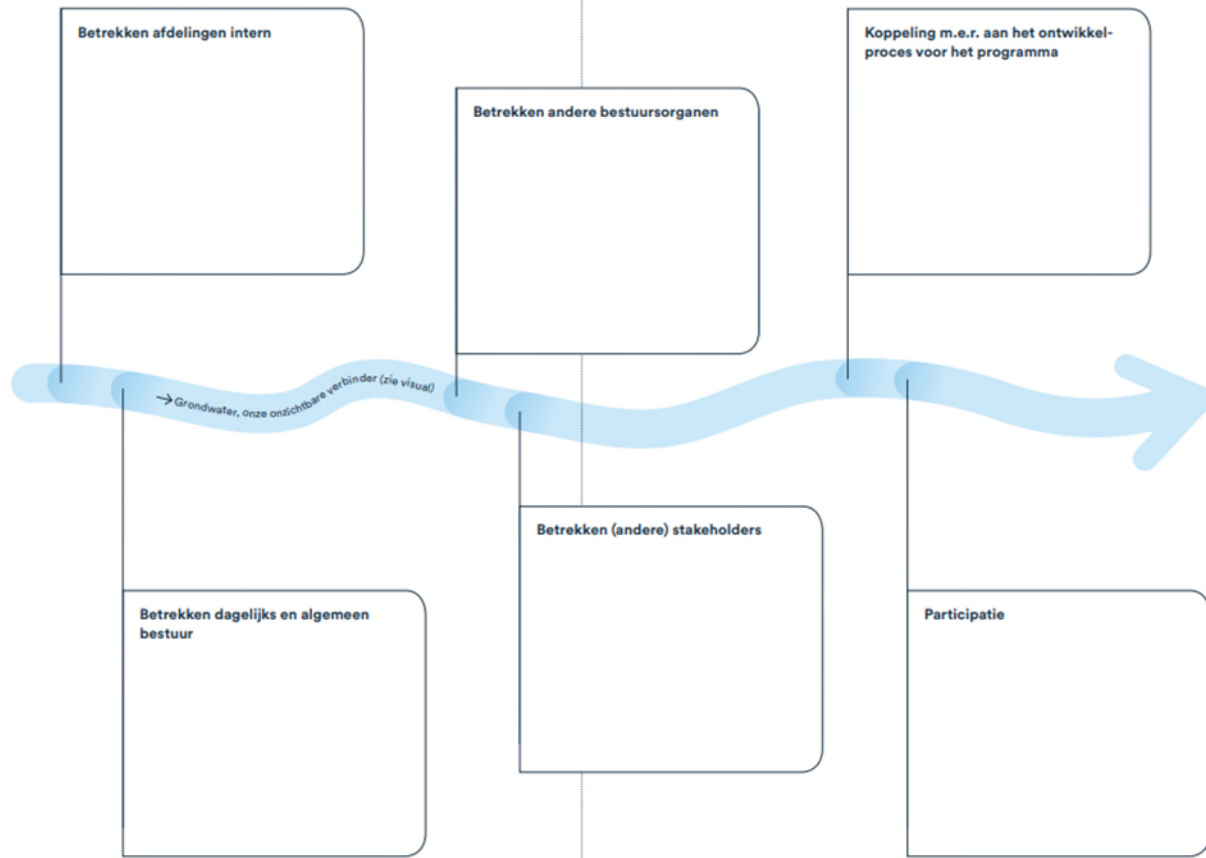
Hoe gedetailleerd is het programma?

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.

Doel- en aanpakbepaling – lengte

Wat wil je wanneer met het programma bereiken?

- a.
- b.
- c.
- d.
- e.
- f.
- g.
- h.
- i.

3. Ervaringen werkplaats programma

- Tekststructuur is belangrijk
- Vindbaarheid vergroot bij digitale ontsluiten
- Collega's meekrijgen gaat vaak moeizaam
- Goede beleidsinventarisatie (zie ook verhaal Haarlem)
- Denk na over relatie visie-programma-plan (zie ook Haarlem)
- Geef aan wat verschil is met huidig beleid
- Bedenk of MER verplicht is
- Instrument voor regionale samenwerking

Inspiratiedocument rond de zomer gereed!

Digitale ontsluiting /TPOD

[Home](#) [Vergunningcheck](#) [Aanvragen](#) [Regels op de kaart](#) [Mijn Omgevingsloket](#)

✓ 1 Totstandkoming van beleid voor de Noordzee

Inleidende tekst

Dit hoofdstuk beschrijft hoe het Programma Noordzee 2022-2027 nationaal en internationaal juridisch is ingekaderd, de wijze waarop het tot stand is gekomen en hoe gedurende de planperiode de *governance* van de uitwerking is geregeld.

> 1.1 Maatschappelijke aanleiding

> 1.2 Juridisch kader

> 1.3 Ruimtelijke inkadering

> 1.4 Bestuurlijke inkadering

> 1.5 Relatie met internationale verdragen en richtlijnen

> 1.6 Procedure, participatie en toetsingsadvies Commissie m.e.r.

> 1.7 Adaptieve planning en internationale samenwerking

> 1.8 Leeswijzer

1. Inleiding

- Wat is een programma, verplichte en vrijwillige programma's
- Wat is het verschil met de huidige beleidsinstrumenten
- Kansen die het instrument programma biedt

1. Het instrument programma in de beleidscyclus

- Relatie met Omgevingsvisie
- Relatie met Omgevingsplan
 - o Wat doe je tijdens de transitieperiode met de beleidsdocumenten die achter je bestemmingsplannen "hangen"

1. Vrijwillig, maar niet vrijblijvend

- Wat doe je met beleid van < 2016
- Hoe voorkom je dat twee beleidswerelden ontstaan

1. Elementen die terugkomen in een programma

- Verwijzing naar visie/plan
- Financiële paragraaf
- Monitoring/Evaluatie
- Looptijd/indicatie voor termijn waarop het programma herzien wordt

1. Participatie en bestuurlijke borging

- Interne participatie: hoe krijg je je organisatie mee?
- Externe participatie
- Bestuurlijke borging

1. Bijzondere programma's: de interbestuurlijke programma's

- Hoe pak je het aan?
- Hoe participatie?
- Hoe bestuurlijke borging?

1. Ontsluiten van de programma's

- Uitleg en verwijzing naar filmpje over digitale ontsluiting in het Omgevingsloket

1. Waar vind je meer informatie?

- Wegwijzer, Navigator

Vrijwillig maar niet vrijblijvend!

Overzicht en vindbaarheid via omgevingsloket (DSO)

Voorspelbaarheid

Samenhang

Flexibiliteit (nieuwe onderdelen)

Als basis voor voorkeursrecht

Als basis voor afdwingbare financiële bijdrage bovenlokale ontwikkeling.

Provinciaal programma als motivering provinciaal belang
reactie interventie omgevingsplan

Meer informatie?

Kijk op www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl

of neem contact op met de helpdesk via

[Contact - Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](http://Contact - Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl))